

Dariusz Józef Drajewicz

Akademia Polonijna

<https://orcid.org/0000-0002-5258-0380>

ddrajewicz@ap.edu.pl

Beneficjum cudzego środka odwoławczego w procesie karnym

Beneficiary of another person's remedy in a criminal trial

Streszczenie

W artykule omówiono instytucję beneficjum cudzego środka odwoławczego w procesie karnym. Zwrócono uwagę, że wprowadza ona wyraźne uprzywilejowanie dla oskarżonego, a skoro następuje ono z odwołaniem do zasady prawa, wymaga poszanowania nie tylko strony biernej procesu, ale także strony czynnej. Nie znajduje żadnego uzasadnienia aksjologicznego, dlaczego to beneficjum ma dotyczyć tylko oskarżonego, zaś nie może obejmować pokrzywdzonego. Takie zróżnicowanie podmiotów charakteryzujących się tą samą cechą główną narusza wartości konstytucyjne, o których mowa w art. 32 ustawy zasadniczej, wprowadzającym zasadę równości.

Słowa kluczowe: proces karny, środek odwoławczy, beneficjum, strona bierna procesu, wartości konstytucyjne, zasada równości

Abstract

The article discusses the institution of the beneficiary of another person's remedy in a criminal trial. It was noted that it introduces a clear privilege for the accused, and since it refers to the principle of law, it requires respect not only for the passive side of the process, but also for the active side. There is no axiological justification why this beneficiary should apply only to the accused and not to the injured party. Such differentiation of entities characterized by the same main feature violates

the constitutional values referred to in Art. 32 of the Constitution, introducing the principle of equality.

Keywords: criminal trial, remedy, beneficiary, passive side of the process, constitutional values, principle of equality

Uwagi wstępne

Sąd odwoławczy uchyla lub zmienia orzeczenie na korzyść współoskarżonych, choćby nie wnieśli środka odwoławczego, jeżeli je uchylił lub zmienił na rzecz współoskarżonego, którego środek odwoławczy dotyczył, gdy te same względy przemawiają za uchyleniem lub zmianą na rzecz tamtych (art. 435 Kodeksu postępowania karnego, dalej k.p.k.¹).

Przepis ten tworzy instytucję beneficjum cudzego środka odwoławczego, zwanego także w literaturze dobrodziejstwem cudzego środka odwoławczego², orzekaniem poza podmiotowymi granicami zaskarżenia³, wyjściem poza podmiotowe granice zaskarżenia⁴, personalnym wyjściem przez sąd poza granice zaskarżenia⁵, czy orzekaniem w instancji odwoławczej w sprawie oskarżonego, co do którego nie wniesiono środka odwoławczego⁶.

Zakres środka zaskarżenia wyznaczają granice podmiotowe i przedmiotowe. Granice przedmiotowe wyznacza zakres przedmiotowy zaskarżenia, który określa skarżący, wskazując rozstrzygnięcie, które chce poddać kontroli odwoławczej. Granice podmiotowe zachodzą w sprawach złożonych podmiotowo, a zatem w sprawach, w których występuje więcej niż jeden podmiot bierny, np.: kilku oskarżonych, oskarżony lub inny podmiot bierny (np. podmiot zobowiązany określony w art. 91a k.p.k.)⁷.

Pojęcie granic środka odwoławczego stanowi kategorię normatywną, która wyznacza zasadniczy zakres orzekania w postępowaniu odwoławczym. Rozpoznanie sprawy w granicach środka odwoławczego oznacza, że przy rozstrzyganiu sprawy sąd odwoławczy jest związany tym,

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (tj. Dz.U. z 2025 r. poz. 46).

² M. Cieślak, *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*, Warszawa 1984, s. 391.

³ D. Świecki, *Apelacja w postępowaniu karnym*, Warszawa 2011, s. 221.

⁴ T. Grzegorzczak [w:] T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2007, s. 819.

⁵ S. Śliwiński, *Uwagi o granicach rewizji i granicach zarzutów rewizyjnych w procesie karnym*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego” 1957, z. 6, s. 187.

⁶ K. Marszał, *Proces karny*, Katowice 1998, s. 435.

⁷ D. Świecki, *Apelacja...*, s. 221.

co twierdzi strona odwołująca się i że powinien zbadać jedynie zasadność tych twierdzeń⁸.

Okoliczności podlegające uwzględnieniu z urzędu to okoliczności uwzględnianie przez sąd poza podmiotowymi granicami zaskarżenia (beneficjum cudzego środka odwoławczego) oraz przedmiotowymi granicami zaskarżenia, które tworzą instytucje: przełamania kierunku środka odwoławczego na korzyść oskarżonego (art. 434 § 2 k.p.k.), bezwzględnych przyczyn odwoławczych (art. 439 § 1 k.p.k.), rażącej niesprawiedliwości wyroku (art. 440 k.p.k.) oraz korekty błędnej kwalifikacji prawnej (455 k.p.k.).

Beneficjum cudzego środka odwoławczego stanowi jedną z okoliczności uwzględnianych *ex officio* w postępowaniu odwoławczym w procesie karnym. Jest to okoliczność podlegająca uwzględnieniu z urzędu, poza granicami zaskarżenia i podniesionymi zarzutami.

Przepis art. 435 k.p.k. umożliwia współoskarżonemu, który nie wniósł środka odwoławczego albo wniósł go określając inne granice zaskarżenia, skorzystanie z dobrodziejstwa środka odwoławczego wniesionego przez innego współoskarżonego, nakazując orzekanie poza podmiotowymi granicami zaskarżenia. Celem tej instytucji jest wydanie prawidłowego rozstrzygnięcia w sytuacji, która jest wspólna dla strony wnoszącej środek odwoławczy, oraz dla tej, która go nie wносиła⁹.

Co do zasady, instytucja, o której mowa w art. 435 k.p.k., stanowi przypadek ingerencji w treść prawomocnego orzeczenia sądowego poza kasacją lub wznowienia postępowania¹⁰. Wyjście poza granice podmiotowe środka odwoławczego jest uzasadnione gwarancją tzw. wewnętrznej sprawiedliwości orzeczenia obejmującego więcej niż jednego oskarżonego¹¹.

Instytucja ta stanowi urzeczywistnienie zasady prawdy, akcentując aspekt „sprawiedliwościowy” wyroku, w którym te same prawdziwe ustalenia faktyczne, korzystne dla oskarżonego stanowią podstawę ingerencji w treść orzeczenia na rzecz innego oskarżonego¹².

Beneficjum cudzego środka odwoławczego działa jednostronnie, gdyż obejmuje tylko jedną stronę procesu, stronę bierną, to jest

⁸ W. Grzeszczyk, *Granice orzekania w postępowaniu odwoławczym na niekorzyść oskarżonego*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 10, s. 17.

⁹ Wyrok SA w Łodzi z dnia 9 czerwca 2008 r., II AKa 204/07, Legalis nr 178199.

¹⁰ K. Marszał, *Proces...*, s. 435.

¹¹ M. Cieślak, *Polska procedura karna...*, s. 391; J. Izydorczyk, *Granice orzekania...*, s. 203 i powołana tam literatura.

¹² J. Izydorczyk, *Granice orzekania...*, s. 213.

współoskarżonego. Ma charakter gwarancyjny jedynie dla tego podmiotu¹³. Instytucja ta ma charakter beneficjum procesowego, jakim obdarza ustawodawca współoskarżonego, stanowiąc wyraz jego uprzywilejowania w postępowaniu odwoławczym.

Obligatoryjność

Ustawodawca akcentuje obligatoryjność instytucji beneficjum cudzego środka odwoławczego, albowiem zamieszczone w art. 435 k.p.k. kategoryczne sformułowanie „uchyla lub zmienia” – nie zaś „może uchylić lub zmienić” – oznacza, że w wypadku, gdy ziszcza się wszystkie przesłanki wymienione w tym przepisie, zastosowanie przewidzianego w nim dobrodziejstwa jest obowiązkiem sądu odwoławczego¹⁴. Innymi słowy, sąd odwoławczy nie tylko nie może zaniechać zastosowania dobrodziejstwa art. 435 k.p.k., ale jest zobowiązany z urzędu sprawdzić, czy w sprawie zachodzą okoliczności nakazujące sięgnięcie po ten przepis.

Ex officio

Sąd stosuje art. 435 k.p.k. z urzędu. Strony, w szczególności prokurator i współoskarżony, a także jego obrońca mogą wnioskować o zastosowanie tej instytucji (art. 9 § 2 k.p.k.)¹⁵.

Stosowanie tej instytucji *ex officio* stanowi wyraz głęboko zakorzenionej zasady paternalizmu procesowego w polskim postępowaniu karnym. Ustawodawca oczekuje, że sąd będzie ingerował w błędną aktywność lub pasywność strony, motywując swe działanie jej dobrem lub koniecznością ochrony jej interesów. Konsekwencją paternalistycznej ochrony sądowej jest uznanie, że strona, w tym wypadku oskarżony, nawet gdy działa z podmiotem kwalifikowanym: adwokatem lub radcą prawnym, to wymaga opieki. Oskarżony wprowadzić nie jest pozbawiony możliwości

¹³ J. Izydorczyk, *Granice orzekania sądu odwoławczego w polskiej procedurze karnej*, Łódź 2010, s. 213.

¹⁴ Por. np. G. Kachel, *Dobrodziejstwo cudzego środka odwoławczego w postępowaniu karnym. Glosa do wyroku SN z dnia 8 października 2003 r., IV KK 256/03*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2005, nr 1–2, s. 180; S. Zabłocki, [w:] R.A. Stefański, S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 3, Warszawa 2004, s. 90–93; T. Grzegorzczak, [w:] T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie...*, s. 819.

¹⁵ D. Drajewicz, [w:] D. Drajewicz (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 2, Warszawa 2020, s. 49.

samodzielnego kierowania swoim postępowania, ale za to działanie nie może ponosić negatywnych konsekwencji. Wymaga on pomocy i kontroli przed negatywnymi następstwami swej bierności lub wadliwej aktywności.

Znaczenie terminu „współoskarżony”

Sam termin „współoskarżony” jest błędny, gdyż ingerencja w orzeczenie może, co do zasady, nastąpić, gdy wyrok jest prawomocny (współoskarżony nie złoży apelacji), a zatem wówczas, gdy będzie już przysługiwał mu termin skazany.

W judykaturze wyrażono pogląd, że termin „współoskarżony” użyty w art. 435 k.p.k. nie odnosi się do każdej osoby odpowiadającej przed sądem w tym samym postępowaniu, ale jedynie do osoby, która stanęła pod zarzutem popełnienia przestępstwa we współsprawstwie z oskarżonym, którego środek odwoławczy dotyczy¹⁶.

Stanowisko to poddano zasadnie krytyce w piśmiennictwie, wskazując na brak podstaw normatywnych do uznania tożsamości terminu „współoskarżony” z pojęciem „współsprawca”¹⁷.

Ustawodawca używa terminu „współoskarżony” także w art. 376 § 3 i art. 390 § 2 k.p.k., odnośnie do których nie sposób przyjąć, aby w tych przepisach termin ten był tożsamy z pojęciem „współsprawca”.

Wykładnia literalna nakazuje przyjąć, że termin „współoskarżony” odnosi się do każdego oskarżonego w danym postępowaniu karnym. Sformułowanie „współ” oznacza pierwszy człon wyrazów złożonych, wskazujący na wspólną z kimś cechę, na wspólne występowanie w jakimś charakterze¹⁸.

Status współoskarżonego zyskuje zatem ten oskarżony, którego sprawa została połączona we wspólnym postępowaniu ze sprawą innego oskarżonego lub innych oskarżonych, przy czym nie musi to być współsprawca, może to być również pomocnik, podżegacz, a nawet inna osoba, której przestępstwo pozostaje w ścisłym związku z przestępstwem sprawcy, w stosunku do którego postępowanie toczy się jednocześnie¹⁹.

¹⁶ Wyrok SN z dnia 8 października 2003 r., IV KK 256/03, Legalis nr 97914.

¹⁷ J. Grajewski, *Glosa do wyroku SN z dnia 8 października 2003 r., IV KK 256/03*, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa” 2005, nr 3, s. 75 i n.

¹⁸ *Słownik poprawnej polszczyzny*, W. Doroszewski (red.), Warszawa 1980, s. 888.

¹⁹ A. Bojańczyk, *Glosa do wyroku SN z dnia 17 listopada 2005 r. II KK 216/05*, „Państwo i Prawo” 2007, nr 2, s. 140.

Zgodnie z art. 71 § 2 k.p.k., za oskarżonego uważa się osobę, przeciwko której wniesiono oskarżenie do sądu, a także osobę, co do której prokurator złożył wniosek wskazany w art. 335 § 1 k.p.k. lub wniosek o warunkowe umorzenie postępowania.

Według zasad wykładni gramatycznej, współoskarżonym jest osoba, która w tym samym procesie jest kolejną posiadającą przymiot oskarżonego, odgrywa tę samą defensywną rolę procesową we wspólnym postępowaniu chociażby tylko podyktowanym względami technicznymi, a zatem termin „współoskarżony” należy rozumieć w sensie procesowym a nie materialno-prawnym²⁰.

Z kolei połączenie spraw różnych oskarżonych we wspólnym postępowaniu – czego wymaga art. 34 § 2 k.p.k. – i objęcie ich jednym aktem oskarżenia oraz jednym postępowaniem jurysdykcyjnym przed tym samym sądem sprawia, że oskarżeni stają się względem siebie współoskarżonymi²¹.

Istotne są tu przede wszystkim kryteria wskazane w art. 34 § 1 k.p.k., który statuuje przesłanki łączności podmiotowej spraw. Ustawa jednakże nie posługuje się w tym przepisie pojęciem „współoskarżonego”. Nie oznacza to jednak, że argument z art. 34 § 1 k.p.k. jest tu bezużyteczny.

Współoskarżonymi są nie tylko współsprawcy, ale też pomocnicy, podżegacze i inne osoby, których przestępstwo pozostaje w ścisłym związku z przestępstwem sprawcy, zgodnie z zasadą łączności przedmiotowej sprawy, o której mowa w art. 34 § 1 k.p.k.²²

Zastosowanie dobrodziejstwa wynikającego z art. 435 k.p.k. i przekroczenie granic podmiotowych rozpoznania apelacji możliwe jest wyłącznie wobec podmiotu będącego współoskarżonym, czyli w stosunku do osoby, której sprawa jest rozpoznana we wspólnym postępowaniu z innymi oskarżonymi i, w konsekwencji, objęta jednym wyrokiem kończącym podmiotowo złożone postępowanie pierwszoinstancyjne²³.

Wynikająca z art. 435 k.p.k. zasada jednakowego traktowania dotyczy tylko tych współoskarżonych, którzy pozostają w tej samej sytuacji procesowej²⁴. Skoro przepis art. 435 k.p.k. ma realizować racje sprawiedli-

²⁰ A. Zachuta, *Skorzystanie z cudzej skargi odwoławczej – art. 435 k.p.k.*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 11, s. 138.

²¹ A. Bojańczyk, *Glosa...*, s. 140.

²² D. Świecki, [w:] D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 2, Warszawa 2017, s. 121.

²³ A. Bojańczyk, *Glosa...*, s. 140, 141.

²⁴ M. Fingas, *Orzekanie reformatoryjne w instancji odwoławczej w polskim procesie karnym*, Warszawa 2016, s. 250.

wościowe, w najszerszym zakresie chroniąc także sądy przed ponownymi postępowaniami, których wcześniej można było uniknąć, to inne rozumienie pojęcia współoskarżony, na dodatek sprzeczne z wycuciem języka potocznego, idzie pod prąd *ratio legis* tego przepisu²⁵.

Uchylenie lub zmiana orzeczenia w trybie art. 435 k.p.k. może dotyczyć wyłącznie współoskarżonych (oskarżonych objętych zaskarżonym wyrokiem sądu *a quo*). Przepis ten nie ma zastosowania ani do oskarżonych w odrębnym postępowaniu (choćby we wcześniejszej fazie postępowania byli współoskarżonymi w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem, po czym nastąpiło wyłączenie ich sprawy do odrębnego rozpoznania), ani – tym bardziej – do współsprawców, pomocników, podżegaczy czy innych osób, których przestępstwo pozostaje w ścisłym związku z przestępstwem sprawcy objętego wyrokiem zaskarżonym apelacją, jeśli sprawcy ci nigdy nie byli objęci wspólnym postępowaniem²⁶.

Innymi słowy, jeżeli przestępstwo zostanie popełnione przez dwóch lub więcej współsprawców, którzy nie odpowiadają karnie jako współoskarżeni we wspólnym postępowaniu i toczą się wobec nich odrębne postępowania, to nie można wobec nich zastosować dobrodziejstwa instytucji opisanej w art. 435 k.p.k.

Celem instytucji ulokowanej w art. 435 k.p.k. jest dążenie do zachowania wewnętrznej sprawiedliwości wyroku w zakresie prawa materialnego, prawidłowego zastosowania przepisów prawa procesowego, a także w odniesieniu do orzeczonych kar, środków karnych, środków kompensacyjnych, czy przepadku²⁷. W takim stanie oskarżony, którego sprawę wyłączono, nie zostanie objęty dobrodziejstwem beneficjum cudzego środka odwoławczego, złożonego przez współsprawcę, zaś oskarżonego w innej sprawie.

Zasada nieróżnicowania współsprawców, która jest celem przedmiotowej instytucji, w takim stanie nie zostanie zrealizowana, gdyż zostaje ona ograniczona procesowo tylko to tego samego postępowania.

Nie jest istotne, czy powód uchylenia lub zmiany jest taki, jaki wskazywał sam skarżący, czy też uwzględniany był z urzędu. Nie jest też istotne, czy środek odwoławczy składany był na korzyść, czy też na niekorzyść oskarżonego i kto go złożył, byle tylko wywołał zmianę lub uchylenie na korzyść oskarżonego, którego dotyczył, i skutkował podobnie, tj. w tym

²⁵ A. Zachuta, *Skorzystanie z cudzej skargi odwoławczej...*, s. 139.

²⁶ A. Bojańczyk, *Glosa...*, s. 142.

²⁷ G. Kachel, *Glosa...*, s. 179.

samym kierunku, wobec nieskarżących współoskarżonych. Istotne jest jednak, aby nastąpiło to w tej samej sprawie, a więc wobec oskarżonych w tym samym postępowaniu, a nie w stosunku do współuczestników czynu, których dotyczył inny proces²⁸.

Rekapitułując, uchylenie lub zmiana orzeczenia na korzyść współoskarżonych, w trybie określonym w art. 435 k.p.k., nie dotyczy orzeczenia wydanego wobec współoskarżonych w innej sprawie²⁹.

Pasywność procesowa lub nieskuteczność środka odwoławczego

Przepis art. 435 k.p.k. używa określenia „nie wniesli środka odwoławczego”, wskazując na pasywność procesową oskarżonego lub oskarżonych w procesie odwoławczym, jak i też nieskuteczność tych środków, które wniesli.

Przez określenie „nie wniesli środka odwoławczego” należy rozumieć sytuację, w której brak jest skutecznie wniesionych środków odwoławczych odnoszących się do współoskarżonych, a zatem sytuację, w której środków tych nie wniesli osobiście (np. od orzeczenia wyroku sądu rejonowego), nikt nie wniósł na ich korzyść lub niekorzyść, a także sytuację, w której środki odwoławcze dotyczące współoskarżonych zostały skutecznie cofnięte³⁰.

Nie są istotne przyczyny braku środka odwoławczego³¹, czy jego bezskuteczności. Przepis ten ma zastosowanie wobec tych oskarżonych, którzy środek zaskarżenia wniesli, z tym że w granicach podniesionych przez nich zarzutów środek ten okazał się bezzasadny, a powód dający podstawę do uchylenia wobec nich wyroku nie mógłby być uwzględniony bez innego środka zaskarżenia³².

Przepis ten odnosi się również do tych oskarżonych, którzy nie wystąpili ze środkiem zaskarżenia, gdyż im nie przysługiwał³³. Brak jest powodów do traktowania inaczej tego współoskarżonego, który środek

²⁸ T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2014, s. 1446.

²⁹ Wyrok SN z dnia 17 listopada 2005 r., II KK 216/05, Legalis nr 72651.

³⁰ Wyrok SA w Łodzi z dnia 9 czerwca 2008 r., II AKa 204/07, Legalis nr 178199.

³¹ M. Fingas, *Orzekanie reformatoryjne...*, s. 252.

³² Wyrok SN z dnia 10 lipca 2001 r., II KKN 18/99, Legalis nr 53916.

³³ Wyrok SN z dnia 21 września 2010 r., II KK 49/10, Legalis nr 291914.

odwoławczy wniósł od tego, który z takim środkiem nie wystąpił albo jego środek okazał się nieskuteczny, skoro w obu sytuacjach orzeczenie zostanie wydane na podstawie tych samych okoliczności³⁴.

Gravamen commune

Orzekanie na podstawie art. 435 k.p.k. upoważnia jedynie stwierdzenie, że przemawiają za nim „te same względy”, które przemawiają za zmianą lub uchyleniem orzeczenia w stosunku do oskarżonego, którego dotyczył środek odwoławczy. O tych samych względach można mówić wówczas, gdy w stosunku do współoskarżonych sąd dopuścił się tego samego uchybienia, które mogło mieć lub miało taki sam wpływ na treść orzeczenia, jak w przypadku oskarżonego, którego rozpoznawany środek odwoławczy dotyczył³⁵.

Ustawodawca wymaga zatem wystąpienia tych samych (*gravamen commune*), a nie takich samych względów (*gravamen simile*). W pojęciu *gravamen commune* mieści się tożsamość uchybienia, a nie jedynie jego podobieństwo³⁶.

Innymi słowy, przekroczenie podmiotowych granic zaskarżenia możliwe jest wtedy, gdy ten sam powód stanowiący podstawę uchylenia wyroku, to samo uchybienie, dotyczy także innych współoskarżonych w tej samej sprawie³⁷. Wyrażenie „te same względy” należy interpretować ściśle, gdyż ingerowanie niejako „przy okazji” w treść orzeczenia na rzecz innych oskarżonych stanowi wyjątek od zasady korekty orzeczenia pomimo braku środka zaskarżenia lub poza jego granicami³⁸.

To samo uchybienie dotyczyć powinno pozostałych współoskarżonych. Przepis art. 435 k.p.k. nie pozwala na uchylenie wyroku w stosunku do współoskarżonych, w wypadku jedynie podobieństwa lub bliskości tematycznej czy źródłowej podstawy uchylenia „pierwotnego”³⁹.

³⁴ T. Grzegorzczak [w:] T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie...*, s. 820.

³⁵ Wyrok SA w Łodzi z dnia 9 czerwca 2008 r., II AKa 204/07, Legalis nr 178199.

³⁶ G. Kachel, *Glosa do wyroku SN z dnia 8 października 2003 r., IV KK 256/03*, „Gdańskie Studia Prawnicze 2005”, nr 1-2, s. 181.

³⁷ Wyrok SN z dnia 11 lutego 2009 r., II KK 256/08, Legalis nr 213619.

³⁸ M. Fingas, *Orzekanie reformatoryjne...*, s. 252; M. Klejnowska, *Ograniczenia sądu odwoławczego orzekającego w sprawie karnej po wniesieniu środka zaskarżenia*, Rzeszów 2008, s. 377.

³⁹ Postanowienie SN z dnia 18 lutego 2010 r., II KK 12/10, Legalis nr 349008.

Identyczność sytuacji stanowiąca podstawę do zastosowania art. 435 k.p.k. powinna prowadzić do tych samych ocen prawnych podmiotów, którzy środek odwoławczy wnieśli oraz tych, którzy takiego środka skutecznie nie złożyli⁴⁰.

Ustawodawca upoważnia sąd odwoławczy do uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania co do współoskarżonego, który nie wniósł środka odwoławczego, ale tylko w tej części, której dotyczyły „te same względy”, jakie zdecydowały o uchyleniu wyroku w odniesieniu do drugiego współoskarżonego⁴¹.

Przepis art. 435 k.p.k. nie zawiera żadnego wymogu, aby środek odwoławczy został wniesiony na korzyść jednego ze współoskarżonych, a jedynie aby taki środek odwoławczy dotyczący tego współoskarżonego powodował orzekanie na korzyść innego współoskarżonego lub współoskarżonych⁴². Bez znaczenia pozostaje, czy powód zmiany lub uchylenia został podniesiony w środku odwoławczym, czy też został uwzględniony z urzędu⁴³.

W procesie złożonym podmiotowo większość uchybień określonych w art. 439 § 1 k.p.k. dotyczy całego wyroku, a więc także wszystkich oskarżonych, wobec czego ich wystąpienie, stosownie do art. 435 k.p.k., powinno spowodować uchylenie orzeczenia także na korzyść współoskarżonych, którzy nie wnieśli środka odwoławczego. Są jednak wśród nich także takie uchybienia, które w konkretnej sprawie mogą dotyczyć tylko niektórych oskarżonych (np. art. 439 § 1 pkt 5, 8, 9, 10 i 11 k.p.k.). W tych ostatnich wypadkach orzeczenie należy uchylić tylko na korzyść tego oskarżonego, którego takie uchybienie dotyczy⁴⁴.

Takie okoliczności jak: brak obrońcy niezbędnego i nieobecność współoskarżonego w sytuacjach, gdy była ona obowiązkowa (art. 439 § 1 pkt 10 i 11 k.p.k.), śmierć współoskarżonego (art. 439 § 1 pkt 9 w zw. z art. 17 § 1 pkt 5 k.p.k.), niepodleganie orzecznictwu polskich sądów karnych (art. 439 § 1 pkt 9 w zw. z art. 17 § 1 pkt 8 k.p.k.), brak skargi uprawnionego oskarżyciela (art. 439 § 1 pkt 9 w zw. z art. 17 § 1 pkt 9

⁴⁰ K. Marszał, *Glosa do wyroku SN z dnia 9 lipca 1982 r., III KR 150/82*, „Nowe Prawo” 1983, nr 9-10, s. 276 i n.

⁴¹ Wyrok SN z dnia 11 kwietnia 2013 r., III KK 67/13, Legalis nr 641412.

⁴² S. Steinborn, *Orzekanie przez sąd odwoławczy niezależnie od kierunku środka odwoławczego*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2003, t. 11, s. 340.

⁴³ J. Grajewski, [w:] J. Grajewski, L.K. Paprzycki, M. Plachta, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 2, Kraków 2003, s. 53.

⁴⁴ Postanowienie SN z dnia 17 listopada 2004 r., V KK 158/04, Legalis nr 66111.

k.p.k.), brak wymaganego zezwolenia na ściganie lub wniosku o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej (art. 439 § 1 pkt 9 w zw. z art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k.), wydane orzeczenia pomimo to, że postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało już prawomocnie zakończone (art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k.), orzeczenie kary, środka karnego, środka kompensacyjnego lub środka zabezpieczającego nieznanego ustawie (art. 439 § 1 pkt 5 k.p.k.), jeżeli odnoszą się tylko do jednego z współoskarżonych, to nie mogą stanowić podstawy wydania orzeczenia kasatoryjnego na podstawie art. 435 k.p.k. wobec innego współoskarżonego. Nie zachodzi w tym wypadku *gravamen commune*, skutkujące zastosowaniem art. 435 k.p.k.

Jeżeli w sprawie wystąpiła okoliczność, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k., a zatem w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona (niebędąca sędzią) lub niezdolna do orzekania (np. z powodu choroby psychicznej), bądź podlegająca wyłączeniu z mocy prawa jako *iudex inhabilis* na podstawie art. 40 k.p.k., to należy uznać, że sam fakt udziału przez takiego sędziego w wydawaniu orzeczenia powoduje konieczność uchylenia tego orzeczenia także na korzyść pozostałych współoskarżonych. W odniesieniu do uchybienia w postaci braku wyłączenia sędziego będącego *iudex inhabilis* i okoliczności o charakterze ściśle podmiotowym, o którym mowa w art. 40 § 1 pkt 2 k.p.k. (jest małżonkiem strony lub pokrzywdzonego albo ich obrońcy, pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego albo pozostaje we wspólnym pożyciu z jedną z tych osób) lub art. 40 § 1 pkt 3 k.p.k. (jest krewnym lub powinowatym w linii prostej, a w linii bocznej aż do stopnia pomiędzy dziećmi rodzeństwa osób wymienionych w pkt 2 albo jest związany z jedną z tych osób węzłem przysposobienia, opieki lub kurateli), to te okoliczności bezpośrednio nie rzutują na stosunek wobec innych współoskarżonych. Jednakże ocena takiego uchybienia powinna być podejmowana *in concreto*. Waga takiego uchybienia może skutkować tak poważnym naruszeniem procedury w konkretnej sprawie, że przesądza o konieczności uchylenia orzeczenia także wobec tych współoskarżonych, którzy nie wnieśli apelacji⁴⁵.

Wystąpienie w sprawie okoliczności w postaci nienależytej obsady sądu lub nieobecności któregośkolwiek z członków sądu na całej rozprawie, z wyjątkiem wypadków, gdy wynika to z prowadzenia w dalszym ciągu na podstawie art. 402 § 2a lub art. 404 § 2a k.p.k. rozprawy przerwanej

⁴⁵ J. Izydorczyk, *Granice orzekania...*, s. 209.

lub odroczonej (art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.), czy naruszenia zasady właściwości sądu wyższego rzędu (art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k.) stanowi podstawę do zastosowania instytucji beneficjum cudzego środka odwoławczego wobec wszystkich współoskarżonych w sprawie.

Stwierdzenie bezwzględnej przyczyny odwoławczej w postaci naruszenia zasady właściwości sądu szczególnego (art. 439 § 1 pkt 3 k.p.k.) rodzi konieczność wydania orzeczenia kasatoryjnego tylko w stosunku do tego współoskarżonego albo współoskarżonych, do których to uchybienie się odnosi. *In praxi*, jeżeli sąd powszechny wydał orzeczenie w stosunku do dwóch współoskarżonych, a tylko jeden z nich podlegał jurysdykcji sądu szczególnego, to tylko w stosunku do tego współoskarżonego zachodzi konieczność wydania orzeczenia kasatoryjnego. Zastosowanie wobec innego współoskarżonego instytucji gwarancyjnej z art. 435 k.p.k. jest niedopuszczalne z powodu niewystąpienia przesłanki *gravamen commune*, to jest identyczności sytuacji (przesłanka „te same względy”)⁴⁶.

Samo ujawnienie określonego uchybienia, nie stanowi wystarczającej przesłanki do zastosowania art. 435 k.p.k.. Niezbędne jest stwierdzenie korzyści, jaką mogą odnieść przez wydanie orzeczenia kasatoryjnego albo reformatoryjnego współoskarżeni, którzy orzeczenia nie skarżyli⁴⁷.

Przepis art. 435 k.p.k. wyraźnie zastrzega, że orzekanie na jego podstawie możliwe jest wyłącznie na korzyść współoskarżonego. Ocena, czy orzeczenie będzie korzystne wymaga analizy holistycznej odnoszącej się także do konsekwencji prawnych takiego orzeczenia.

Wyrok uniewinniający stanowi podstawę do zaniechania sięgania po instytucję wskazaną w art. 435 k.p.k.. Tytułem przykładu, w sprawie wieloosobowej, w której zachodzi sytuacja określona w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., w stosunku do współoskarżonych, którzy nie wnieśli środków odwoławczych, a zostali uniewinnieni, uchylenie orzeczenia na podstawie art. 435 k.p.k. nie jest dopuszczalne, gdyż nie byłoby to działanie na ich korzyść⁴⁸.

Uchylenie prawomocnego wyroku może się okazać niekorzystne dla współoskarżonego, gdy upłynął już okres próby przy warunkowym umorzeniu postępowania lub warunkowym zawieszeniu wykonania kary. W taki sposób ocenić należy sytuację, w której może nastąpić zatarcia skazania. Nie można tracić z pola widzenia również tego, że w przypadku

⁴⁶ J. Izdoreczyk, *Granice orzekania...*, s. 209.

⁴⁷ Wyrok SN z dnia 25 października 2007 r., III KK 318/07, Legalis nr 99621.

⁴⁸ Wyrok SN z dnia 28 listopada 2007 r., WA 42/07, Legalis nr 92757.

wydania orzeczenia kasatoryjnego i konieczność ponownego udziału w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji oskarżony ponownie musi poddać się obowiązkom procesowym, co wiąże się zwłaszcza z udziałem w rozprawach sądowych, jak również z ewentualnością stosowania wobec niego środków przymusu⁴⁹.

Zastosowanie gwarancji *gravamen commune* powinno być zawsze oceniane na tle konkretnej sprawy i indywidualnie⁵⁰.

Zasada równości stron

Zasada równości stron stanowi element naczelnej zasady rzetelności procesu karnego i jest cechą sporu procesowego, który to z kolei pełni rolę istoty zasady kontradiktoryjności⁵¹. W myśl zasady równości stron (zwanej także zasadą równouprawnienia stron, czy zasadą równości broni) strony mają równe uprawnienia procesowe. Zasada reguluje uprawnienia stron przeciwstawnych, a więc oskarżyciela i oskarżonego⁵².

Zasada równości ma wymiar konstytucyjny. Stosownie do art. 32 ust. 1 Konstytucji⁵³, wszyscy są wobec prawa równi i wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Zgodnie z art. 32 ust. 2 Konstytucji, nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny.

Stosownie do zasady równości, wszystkie podmioty prawa (adresaci norm prawnych), charakteryzujący się daną cechą istotną (relewantną) w równym stopniu, mają być traktowani równo, a więc według jednakowej miary, bez zróżnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących⁵⁴.

Konstytucyjna formuła równości wobec prawa mieści się w pojęciu równości, jako przynależności danych podmiotów do tej samej klasy⁵⁵. Punktem wyjścia dla zastosowania zasady równości musi być ustalenie, czy istnieje wspólność cechy relewantnej pomiędzy porównywanymi

⁴⁹ M. Fingas, *Orzekanie reformatoryjne...*, s. 255; T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania...*, s. 1448.

⁵⁰ J. Izydorczyk, *Granice orzekania...*, s. 212.

⁵¹ O. Sentysz, *Zasada równości broni w kontekście nowelizacji Kodeksu Postępowania Karnego z dnia 27 września 2013 r.*, „Internetowy Przegląd Prawniczy Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2015, nr 2, s. 21 i powołana tam literatura.

⁵² M. Cieślak, *Polska procedura...*, s. 264;

⁵³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. 1997 Nr 78, poz. 483).

⁵⁴ Orzeczenie TK z dnia 9 marca 1988 r., U 7/97, OTK w 1988, s. 14.

⁵⁵ B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 184.

sytuacjami, a więc, innymi słowy, czy zachodzi „podobieństwo” tych sytuacji. Wystąpienie takiego podobieństwa stanowi przesłankę dla zastosowania zasady równości. Jeżeli więc zostaje stwierdzone, że sytuacje „podobne” zostały przez prawo potraktowane odmiennie, to wskazuje to na możliwość naruszenia zasady równości⁵⁶.

W postępowaniu karnym odwoławczym stronami są:

- 1) oskarżyciele publiczni:
 - a) prokurator w sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego (art. 45 § 1 k.p.k.),
 - b) prokurator w sprawach z oskarżenia prywatnego, jeżeli wszczął postępowanie albo wstąpił do postępowania już wszczętego z uwagi na interes społeczny (art. 60 § 1 k.p.k.),
- 2) oskarżyciel posiłkowy uboczny, którym jest pokrzywdzony, działający jako strona obok oskarżyciela publicznego (art. 53 k.p.k.),
- 3) oskarżyciel posiłkowy subsydiarny, którym jest pokrzywdzony, działający jako strona zamiast oskarżyciela publicznego (art. 53 k.p.k.),
- 4) oskarżyciel prywatny, którym jest pokrzywdzony, działający jako strona w sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego (art. 59 § 1 k.p.k.);
- 5) oskarżony (art. 71 § 2 k.p.k.)⁵⁷.

Strony te mogą złożyć środek odwoławczy. Jednakże z instytucji beneficjum cudzego środka odwoławczego korzysta jedynie współoskarżony. Oskarżycieli posiłkowi i prywatni są tego dobrodziejstwa pozbawieni. Inne osoby, poza stronami uprawnione do wniesienia środka odwoławczego, które ustawodawca wymienia w przepisach szczególnych⁵⁸, również nie są tym uprawnieniem objęte.

Podmiotami prawa objętymi zasadą równego traktowania oraz zakazu dyskryminacji są wszystkie podmioty konstytucyjnych praw i wolności.

⁵⁶ Wyrok TK z dnia 24 października 2001 r., SK 22/01, Legalis nr 50916.

⁵⁷ D. Drajewicz, [w:] D. Drajewicz (red.), *Kodeks postępowania...*, s. 5.

⁵⁸ Inne osoby, poza stronami, które są uprawnione do wniesienia środka odwoławczego ustawodawca wymienia w przepisach szczególnych. Tytułem przykładu, poza stronami, apelacja przysługuje również podmiotowi zobowiązanemu określönemu w art. 91a k.p.k. (art. 444 § 2 k.p.k.), zaś od wyroku warunkowo umarzającego postępowanie, który został wydany na posiedzeniu, apelację może złożyć także pokrzywdzony (art. 444 § 1 k.p.k.). W przypadku zażalenia, może go wnieść każda osoba, której postanowienie bezpośrednio dotyczy (art. 459 § 3 k.p.k.), np.: biegły na postanowienie dotyczące należności za opracowanie opinii. Odnośnie do postanowień dotyczących przeszukania, zatrzymania rzeczy i w przedmiocie dowodów rzeczowych oraz na inne czynności przysługuje zażalenie osobom, których prawa zostały naruszone (art. 236 § 1 k.p.k.). Uprawnionymi do złożenia środka odwoławczego są także reprezentanci procesowi stron: obrońcy, pełnomocnicy i także osoby ustawowo uprawnione do działania w imieniu lub zamiast stron (art. 51, 52 i 76 k.p.k., D. Drajewicz [w:], D. Drajewicz (red.), *Kodeks postępowania...*, s. 6).

Wynika to wyraźnie z użycia we wskazanym przepisie sformułowań „wszyscy” (art. 32 ust. 1 zd. 1 i 2 Konstytucji RP) oraz „nikt” (art. 32 ust. 2 Konstytucji RP). Skoro ustrojodawca użył w Konstytucji RP, w odniesieniu do zakresu podmiotowego zasady równości, określeń „wszyscy” i „nikt”, a nie innych stosowanych w tekście konstytucji określeń (np. „obywatel”, „człowiek”), nie można twierdzić, że zasada ta stosuje się jedynie do obywateli. Przyjąć należy, że zakres podmiotowy zasady równości rozciągnięty został w art. 32 Konstytucji na „ogół osób”, objął więc tak osoby fizyczne, jak i prawne⁵⁹. Tym samym pokrzywdzeni działający jako oskarżyciele posiłkowi lub prywatni, będący osobami prawnymi powinni być traktowani tak samo jak oskarżyciele będący osobami fizycznymi.

Nakaz równego traktowania podmiotów podobnych powinien być odnoszony do systemu praw i wolności jednostki, a nie do funkcjonowania instytucji publicznych⁶⁰. A zatem nakaz ten w postępowaniu karnym nie dotyczy prokuratora (oskarżyciela publicznego), który jako instytucja publiczna dysponuje wyspecjalizowanym i sprofesjonalizowanym aparatem oskarżania i nie potrzebuje żadnego wsparcia i ochrony ze strony sądu. Poza tym zobowiązanie sądu do działań z urzędu na rzecz oskarżyciela publicznego naruszałoby zasadę skargowości i wyposażałoby sąd w instrumenty iście inkwizycyjne.

Rekapitułując, wszelkie odstępstwa od nakazu równego traktowania podmiotów podobnych muszą zawsze znajdować podstawę w odpowiednio przekonujących argumentach. Argumenty te muszą mieć:

- po pierwsze, charakter relewantny, a więc pozostawać w bezpośrednim związku z celem i zasadniczą treścią przepisów, w których zawarta jest kontrolowana norma oraz służyć realizacji tego celu i treści, a zatem innymi słowy, wprowadzane różnicowania muszą mieć charakter racjonalnie uzasadniony⁶¹, natomiast na gruncie procesu karnego nie sposób racjonalnie i aksjologicznie wytłumaczyć zróżnicowanie uprawnień oskarżonego (zazwyczaj sprawcy) oraz pokrzywdzonego (zazwyczaj ofiary przestępstwa) występującego w postępowaniu odwoławczym jako oskarżyciel posiłkowy albo prywatny, jako że tezy obrony i oskarżenia powinny mieć taką samą wartość, a więc podmioty, które

⁵⁹ Wyrok TK z dnia 24 lutego 1999 r., SK 4/98, Legalis nr 43184.

⁶⁰ Wyrok TK z dnia 16 grudnia 2009 r., Kp 5/08, Legalis nr 180874.

⁶¹ Orzeczenie TK z dnia 3 września 1996 r., K 10/96, Legalis nr 10313.

są wyrazicielami tych tez, muszą dysponować jednakowymi uprawnieniami procesowymi⁶².

- po drugie, argumenty te muszą mieć charakter proporcjonalny, a więc waga interesu, któremu ma służyć różnicowanie sytuacji adresatów normy, musi pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku nierównego potraktowania podmiotów podobnych⁶³, natomiast na gruncie procesu karnego oskarżony, jak i też pokrzywdzony są stronami sporu i jako strony sporu muszą mieć takie same możliwości ochrony swych interesów procesowych, a więc ich uprawnienia muszą mieć charakter proporcjonalny, czyli symetryczny, gdyż każdej z tych stron powinny służyć takie same środki procesowe do ochrony ich interesów⁶⁴;
- po trzecie, argumenty te muszą pozostawać w związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych⁶⁵, czego nie sposób wyprowadzić z treści ustawy zasadniczej, jako że z równouprawnienia stron wynika zespół gwarancji, przyznających stronom te same prawa⁶⁶, a zatem żadne wartości konstytucyjne nie przemawiają za naruszeniem tych gwarancji.

Pokrzywdzony to ofiara przestępstwa. Podmiot ten powinien mieć przyznaną możliwość ochrony procesowej, na wypadek własnej nieudolności procesowej, a zatem jego uprawnienia procesowe nie mogą w odbiegać od tych, jakie ustawodawca przyznaje oskarżonemu⁶⁷.

Różnicowanie sytuacji prawnej podmiotów uczestniczących w sądowym sporze jako przeciwstawne strony: oskarżonego i pokrzywdzonego pozostaje w sprzeczności z zasadami sprawiedliwości społecznej i nie służy urzeczywistnieniu zasady równości, wskazując na niekonstytucyjną dyskryminację praw pokrzywdzonego i niekonstytucyjne uprzywilejowanie oskarżonego.

Reasumując, beneficjum cudzego środka odwoławczego stanowi archaizm wskazujący na wciąż obecny paternalizm procesowy, który sprawia, że sąd jest zobligowany do podejmowania czynności na korzyść

⁶² S. Kalinowski, *Polski proces karny w zarysie*, Warszawa 1979, s. 244.

⁶³ Orzeczenie TK z dnia 3 września 1996 r., K 10/96, Legalis nr 10313.

⁶⁴ S. Kalinowski, *Polski proces...*, s. 245, 247.

⁶⁵ Orzeczenie TK z dnia 3 września 1996 r., K 10/96, Legalis nr 10313.

⁶⁶ L. Schaff, *Proces karny Polski Ludowej*, Warszawa 1953, s. 178.

⁶⁷ D. Drajewicz, *Pokrzywdzony w znowelizowanym Kodeksie postępowania karnego*, „Monitor Prawniczy” 2015, nr 18, s. 971.

współoskarżonego tylko z uwagi na treść środka odwoławczego złożonego przez innego współoskarżonego.

Proces karny powinien być oparty na sporności tez aktywnie działających stron. Podejmowanie czynności tylko przez sąd z udziałem biernych stron lub bez ich udziału nie przyniesie takich wyników, jak rozpatrywanie sprawy z kilku punktów widzenia przedstawionych przez strony o przeciwstawnych interesach. Na stronach powinien spoczywać obowiązek udowodnienia wysuwanych twierdzeń, a na sądzie obowiązek oceny ich zasadności. Obecny stan prawny przedstawia się zgoła odmiennie, czego dowodem pozostaje m.in. byt art. 435 k.p.k. Sąd jest zobowiązany jest działać z urzędu. Sąd przyjmuje na siebie rolę obrony, a ta ma prawo do biernego przyglądania się i oceny, czy jej zadania sąd właściwie spełnił. Następuje zatarcie podstawowych ról procesowych⁶⁸.

Jednakże skoro ulokowana w art. 435 k.p.k. instytucja beneficjum środka odwoławczego jest utrzymywana w polskim postępowaniu odwoławczym i brak jest woli jej eliminacji, to powinna zostać przemodelowana, w taki sposób, aby uwzględnić interes i prawa pokrzywdzonego, którego pozycja nadal jest marginalizowana.

Jeżeli *ratio legis* przepisu art. 435 KPK polega na zagwarantowaniu wewnętrznej sprawiedliwości orzeczenia, to taki stan osiągnąć także wobec sytuacji procesowej pokrzywdzonego. Innymi słowy, podstawa ingerencji zmierzającej do osiągnięcia tego stanu powinna obejmować nie tylko troskę o oskarżonego (zazwyczaj sprawcy czynu zabronionego), ale także pokrzywdzonego (zazwyczaj jego ofiary). Zastosowanie dobrodziejstwa art. 435 k.p.k. wobec tego ostatniego podmiotu jest w pełni uzasadnione.

Podsumowując, obecny stan legislacyjny wynika z uprzywilejowania oskarżonego, dyskryminując pokrzywdzonego (ofiary przestępstwa). Taki stan jest aksjologicznie i konstytucyjnie nieuzasadniony oraz wskazuje, że pokrzywdzony jest nadal traktowany jako element zbyteczny czy wręcz niepożądany w procesie karnym. Przepis art. 435 k.p.k. wymaga nowelizacji przez dodanie odpowiednio po słowie „współoskarżonych” słów „lub współpokrzywdzonych” oraz po słowie „współoskarżonego” słów „lub współpokrzywdzonego”.

Zmodyfikowany przepis powinien otrzymać brzmienie: „Sąd odwoławczy uchyla lub zmienia orzeczenie na korzyść współoskarżonych

⁶⁸ D. Drązewicz, *Kontrydystyczna procesowa I instancja w znowelizowanym KPK*, „Monitor Prawniczy 2014”, nr 21, s. 1119.

lub współpokrzywdzonych, choćby nie wnieśli środka odwoławczego, jeżeli je uchylił lub zmienił na rzecz współoskarżonego lub współpokrzywdzonego, którego środek odwoławczy dotyczył, gdy te same względy przemawiają za uchyleniem lub zmianą na rzecz tamtych”.

Taka zmiana pozwoli na objęcie dobrodziejstwem cudzego środka odwoławczego zarówno tych pokrzywdzonych, którzy występują w procesie sądowym jako oskarżyciele posiłkowi uboczni (działający jako strona obok oskarżyciela publicznego – art. 53 k.p.k.), oskarżyciele posiłkowi subsydiarni (działający jako strona zamiast oskarżyciela publicznego – art. 53 k.p.k.), oskarżyciele prywatni (działający jako strona w sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego – art. 59 § 1 k.p.k.) oraz tych pokrzywdzonych, którzy wnoszą apelację od wyroku warunkowo umarzającego postępowanie, wydanego na posiedzeniu (art. 444 § 1 k.p.k.).

Bibliografia

1. Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2009.
2. Bojańczyk A., *Glosa do wyroku SN z dnia 17 listopada 2005 r. II KK 216/05*, „Państwo i Prawo” 2007, nr 2.
3. Cieślak M., *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*, Warszawa 1984.
4. Doroszewski W. (red.), *Słownik poprawnej polszczyzny*, Warszawa 1980.
5. Drajewicz D., [w:] Drajewicz D. (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 2, Warszawa 2020.
6. Drajewicz D., *Kontrydiktoryjność procesu przed sądem I instancji w znowelizowanym KPK*, „Monitor Prawniczy” 2014, nr 21.
7. Drajewicz D., *Pokrzywdzony w znowelizowanym Kodeksie postępowania karnego*, „Monitor Prawniczy” 2015, nr 18.
8. Fingas M., *Orzekanie reformatoryjne w instancji odwoławczej w polskim procesie karnym*, Warszawa 2016.
9. Grajewski J., *Glosa do wyroku SN z dnia 8 października 2003 r., IV KK 256/03*, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa” 2005, nr 3.
10. Grajewski J., [w:] J. Grajewski J., Paprzycki L.K., Płachta M., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 2, Kraków 2003.
11. Grzegorzczak T., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2014.
12. Grzegorzczak T., Tylman J., *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2007.
13. Grzeszczyk W., *Granice orzekania w postępowaniu odwoławczym na niekorzyść oskarżonego*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 10.
14. Izydorczyk J., *Granice orzekania sądu odwoławczego w polskiej procedurze karnej*, Łódź 2010.
15. Kachel G., *Dobrodziejstwo cudzego środka odwoławczego w postępowaniu karnym. Glosa do wyroku SN z dnia 8 października 2003 r., IV KK 256/03*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2005, nr 1–2.
16. Kachel G., *Glosa do wyroku SN z dnia 8 października 2003 r., IV KK 256/03*, „Gdańskie Studia Prawnicze 2005”, nr 1–2.
17. Kalinowski S., *Polski proces karny w zarysie*, Warszawa 1979.
18. Klejnowska M., *Ograniczenia sądu odwoławczego orzekającego w sprawie karnej po wniesieniu środka zaskarżenia*, Rzeszów 2008.
19. Marszał K., *Glosa do wyroku SN z dnia 9 lipca 1982 r., III KR 150/82*, „Nowe Prawo” 1983, nr 9-10.
20. Marszał K., *Proces karny*, Katowice 1998.

21. Schaff L., *Proces karny Polski Ludowej*, Warszawa 1953.
22. Sentysz O. *Zasada równości broni w kontekście nowelizacji Kodeksu Postępowania Karnego z dnia 27 września 2013 r.*, „Internetowy Przegląd Prawniczy Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2015, nr 2.
23. Steinborn S., *Orzekanie przez sąd odwoławczy niezależnie od kierunku środka odwoławczego*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2003, t. 11.
24. Śliwiński S., *Uwagi o granicach rewizji i granicach zarzutów rewizyjnych w procesie karnym*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego”, 1957, z. 6.
25. Świecki D., *Apelacja w postępowaniu karnym*, Warszawa 2011.
26. Świecki D., [w:] Świecki D. (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 2, Warszawa 2017.
27. Schaff L., *Proces karny Polski Ludowej*, Warszawa 1953.
28. Zabłocki S., [w:] Stefański R.A, Zabłocki S. (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 3, Warszawa 2004.
29. Zachuta A., *Skorzystanie z cudzej skargi odwoławczej – art.435 k.p.k.*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 11.

Akty prawne

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. 1997 Nr 78, poz. 483).
2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (tj. Dz.U. z 2025 r. poz. 46).